

Életmű Szibéria és Kazahsztán talajairól

ОРЛОВСКИЙ, Н. В.

Исследования почв Сибири и Казахстана

Новосибирск, Наука, 1979. 327 с.

Академия Наук СССР Сибирское Отделение Институт Леса и Древесины им.

В. Н. Сукачева

NYIKOLAJ VASZILJEVICS ORLOVSZKIJ professzor életművének jelentősebb alkotásait tartalmazza az a 328 oldalas könyv, amely 1979-ben jelent meg a Szovjetunió Tudományos Akadémiája kiadójának szibériai részlegénél „Szibéria és Kazahsztán talajainak kutatása” címmel.

ORLOVSZKIJ neve nem ismeretlen azok körében, akik a szikes talajokkal foglalkoznak, tevékenysége azonban messze túlnő ezen a szakterületen. Tudományos munkásságát a Szovjetunió Uralon túli és szibériai területein végezte több mint öt évtizeden keresztül, s ennek során olyan értékes eredményekkel gazdagította a szakirodalmat a szibériai talajok és biogeocenoózisok vonatkozásában, amelyek a legszélesebb körű érdeklődést váltották ki mind hazájában, mind annak területén kívül.

A könyv ennek a gazdag irodalmi anvagnak csupán egy töredékét öleli fel, hogy a teljes életmű mit jelent, arról a könyv végén található bibliográfia nyújt némi képet. A szerkesztés munkáját V. A. KOVDA végezte el, és a könyv igyekszik követni azokat az állomásokat, illetve munkahelyeket, ahol ORLOVSZKIJ tudományos tevékenységét folytatta.

Az első rész, amely durván a könyv első száz oldalát foglalja magába, az Urali Mezőgazdasági Kísérleti Állomáson eltöltött hét év (1926—1933) eredményeiről ad számot. Ebben a részben találhatók azok a dolgozatok, amelyek az akkor aránylag fiatal ORLOVSZKIJ későbbi pályafutására is döntő befolyást gyakoroltak,

hiszen az öntözés és a szikesedés kérdéseivel, a szikesedésnek, valamint az arid talajoknak a növények fejlődésére gyakorolt hatásával már ebben az időben foglalkozik. Ki kell emelni „Az öntözésnek a szolonyeces talajokra gyakorolt hatásának kérdéséhez” című dolgozatot, amely annak idején a Poeszovedenyeie c. folyóiratban is megjelent. Ebben az öntözésnek a talaj kicserélődési komplexusának összetételére gyakorolt hatásáról számol be. E dolgozatában a talajban mért változásokon kívül megbízható adatokat ad a kicserélhető nátrium növekedésének a termésre gyakorolt hatásáról is.

A könyv második részében a Szibériai Gabonatermesztési Kutató Intézetben végzett 5 éves tevékenysége (1933—1938) során írt munkákból kettő szerepel. E dolgozatok ma is érvényes megállapításokat tartalmaznak. Az egyik dolgozat a szolonyec talajok fejlődési törvényszerűségeivel foglalkozik, a másik pedig ugyancsak a szolonyeccekkal kapcsolatos, és a növények számára e talajokon tapasztalható toxikus jelenségeket tárgyalja. Az előbbi dolgozatban leírja az általa vizsgált szolonyec talajok szológys sajátosságait is, míg az utóbbi munkájában határértékeket ad a kicserélhető nátrium toxikus mennyiségére vonatkozóan. Meg kell állapítani, hogy az általa megadott értékeknél ma sem ismerünk gyakorlatilag használhatóbbakat. Ugyanebben a dolgozatban közül adatokat a kicserélhető nátrium toxikus hatásán kívül a kicserélhető magnézium növényélettani hatásairól is.

A könyv következő része egy 12 éves időszakot ölel fel, mely alatt a Szibériai Állattenyésztési Kutató Intézetben és az Ubinszki Meliorációs Kísérleti Allomáson dolgozott a szerző. Ez az idő a közbeeső háborús évek ellenére ORLOVSKIJ életének egyik legértékesebb és legjelentősebb tudományos korszakát jelentette. A könyv összeállítója négy dolgozatot választott ki ebből az időszakból, amelyek mindegyike a szikesedés kérdésével foglalkozik. Az egyik dolgozatban a szikesek mikrokompex szerkezetét írja le a szerző, valamint a csernozjom talajok közt előforduló szolonyec foltok sajátosságait. Második dolgozata a műtrágyáknak a csernozjom-szolonyec komplex talajtakaró esetén való alkalmazásával foglalkozik, míg a harmadik cikk a Baraba Alföldön előforduló felszíni vizek és víz-állások talajra gyakorolt hatását elemzi. Az időszakot reprezentáló utolsó dolgozat A. R. VERNERrel együtt írt és igen sok helyen ma is idézett munka, amely a szulfátredukáló baktériumok és a szikes talajok képződésének kapcsolatát írja le a Baraba Alföldön.

1950–1958 között az Altáji Mezőgazdasági Intézetben dolgozott a szerző, a könyv következő része ezt az időszakot öleli fel. Ebben az intézetben végzett tevékenységére is jellemző, hogy a talaj genetikájával és tulajdonságaival együtt részletesen vizsgálja az agrotechnika, műtrágyázás és növénytermesztés kérdéseit is.

A könyv utolsó része — amely közel húsz éves időszakot ölel fel — a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Erdészeti Kutató Intézetében (Krasznajarszk) végzett munka eredményeit mutatja be.

ORLOVSKIJ ebben az időszakban is hű marad alapvető érdeklődési köréhez: a szikes talajokhoz, azok termékenységehez és javíthatóságuk lehetőségének vizsgálatához. Ezt az időszakot öt dolgozat mutatja be a könyvben, amelyek között azonban már a szikeseknek szentelt cikkeken kívül helyet kapnak tipikusan erdészeti tárgyú dolgozatok is, olyan esetekben is, amikor a talaj szikesedése jelentős hatást nem gyakorol vagy egyenesen hiányzik.

A könyvet a szerző bibliográfiáján kívül még egy olyan összeállítás is kiegészíti, amely felsorolja mindazokat a tudományos közleményeket, amelyeknek a szerkesztője vagy bírálója ORLOVSKIJ volt. A könyv a hivatkozott irodalom jegyzékével zárul.

Nem sok olyan gyűjteményt találhatunk a szakirodalomban, amely olyan találóan és olyan méltóan jellemezne szerzőjét, mint az ismertetett könyv. Elolvasása után mégis marad hiányérzet mindazokban, akik a szerző tevékenységét jól ismerik, és sajnálják, hogy több, ma is értékes dolgozata a gyűjteményben nem kaphatott helyet. Ugyancsak hiányzik a könyvből ORLOVSKIJ professzor életrajza is. Összegezve azonban meg kell állapítani, hogy igen hasznos kiadványt bocsájtott útjára a szerkesztő és a kiadó, amely nemcsak a Szovjetunió, hanem a világ egyik legidősebb ma is aktív talajkutatójának következetes munkával elért időálló eredményeit ismerteti.

SZABOLCS ISTVÁN

MTA Talajtani és Agrokémiai
Kutató Intézete, Budapest

Érkezett: 1980. április 9.